

ҚОҒАМДЫҚ-ГУМАНИТАРЛЫҚ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУ ТЕОРИЯСЫ МЕН ӘДІСТЕМЕСІ ТЕОРИЯ И МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ОБЩЕСТВЕННО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

МҒТАР 14.25.09

Д. М. Абдрашева¹, А. М. Прманова²

¹ Басқарма мүшесі - академиялық мәселелер жөніндегі проректор PhD, Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университеті, Қызылорда қ., Қазақстан Республикасы, <https://orcid.org/0000-0001-9881-945X>, Email: Abdrasheva_dana@korkyt.kz

² Педагогика ғылымдарының магистрі, Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университеті, Қызылорда қ., Қазақстан Республикасы, Email: akmaralcnlc@gmail.com

КӨЛЕҢКЕЛІ ОҚЫТУДЫҢ АҒЫЛШЫН ТІЛІН ҮЙРЕТУДЕ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Мақалада ағылшын тілін үйретудегі көлеңкелі оқытудың маңыздылығы мен оның білім беру үдерісіндегі рөлі қарастырылады. Зерттеудің мақсаты – көлеңкелі оқытудың оқушылардың тілдік дағдыларын жетілдірудегі тиімділігін және білім беру саласына қосқан үлесін анықтау. Жұмыста көлеңкелі оқытудың негізгі бағыттары мен идеялары, атап айтқанда, жеке қажеттіліктерге бейімделу және оқыту сапасын арттыру жолдары сипатталған. Зерттеу барысында Марк Брэйдің көлеңкелі білім беру теориясы негізге алынып, әдіснамалық талдау жүргізілді. Негізгі нәтижелер ретінде бұл оқыту әдісінің тыңдау, сөйлеу, грамматика және сөздік қорын дамытуда жоғары тиімділікке қол жеткізетіні көрсетілді. Зерттеу жұмысының ғылыми маңыздылығы – көлеңкелі оқытудың тіл үйренудегі заманауи әдіс ретіндегі әлеуетін ашу, ал практикалық мәні – ағылшын тілін меңгеруге арналған қосымша білім беру үдерісін жетілдіру.

Кілт сөздер: көлеңкелі оқыту, ағылшын тілі, қосымша білім беру, тілдік дағдылар, білім сапасы, жеке оқыту, білім беру жүйесі, оқушылардың мотивациясы.

НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕР

Білім беру жүйесінде көлеңкелі оқыту – оқушылардың мектептен тыс уақытта қосымша білім алуына арналған ерекше тәсілдердің бірі. Аталған тақырыпты таңдауға көлеңкелі оқытудың білім беру үдерісіндегі артып келе жатқан маңыздылығы мен оны кеңінен қолданылуы негіз болды. Қазіргі таңда Қазақстанда мектептегі білім сапасын көтеру және ҰБТ-ға дайындық барысында қосымша білім беру қызметтеріне сұраныс өсуде. Бұл құбылыс Марк Брэй атап көрсеткендей, дәстүрлі білім беру жүйесін толықтырып, оқушылардың жеке қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған маңызды құрал ретінде танылуда. (Bray, 2007)

Жалпыға ортақ бірдей білім беретін мемлекеттік мектептерден тыс қосымша репититорлық немесе мектеп оқушыларының білімін одан әрі жетілдіруге бағытталған көлеңкелі білім беру саласы қазіргі заманғы оқыту үдерісінің маңызды бөлігіне айналды. Ал, оның ағылшын тілін оқытудағы рөлі – академиялық, кәсіби және жаһандық контекстте ағылшын тілін меңгеруге деген сұраныстың артуына байланысты ерекше көзге түседі. Сонымен қатар, ағылшын тілін меңгертуде осы бір аталған әдістің тиімді тараптарының қатарына: жеке оқу қажеттіліктерін қанағаттандыру, білім алушылардың бәсекеге қабілеттіліктерін арттыру, білім берудегі теңсіздіктерді жою және оқыту процесіне инновациялық әдістерді енгізу жатады.

Қазіргі таңда еліміз тәуелсіздік алғаннан кейін білім саласына көңіл бөліне бастады. Халықтың әл ауқаты жақсарып, шет елде білім алу мүмкіншілігі туды. Жақсы оқу

орындарында білім алу үшін тек мектеп қабырғасында алып жатқан білім аздық етті. Осы мақсатқа жету үшін қосымша білім алу қажеттілігі туды. Осылайша қосымша оқыту түрлері оның ішінде ағылшын тілін көлеңкелі оқыту арқылы үйрету әдісі қарқынды дамыды.

KIPICPE

Көлеңкелі оқыту (немесе *shadow education*) – бұл білім беру әдісінің бір түрі, мұнда оқытушы немесе тәлімгер басты мұғалімнің сабақтарына көмекші ретінде қатысады. Ол білім алушылардың жеке қажеттіліктеріне немесе топтың ерекшеліктеріне назар аудара отырып, оқу процесін жақсартуға көмектеседі. Оның негізгі аспектілері: оқушының қажеттіліктеріне сәйкес жеке көмек көрсету, мұғалімнің сабағына көмекші ретінде қатысу, оқушының дамуын бақылау, топтық оқытуға қосымша қолдау көрсету және мотивацияны арттыру. Бұл әдіс әсіресе инклюзивті білім беруде ерекше маңызды, себебі ерекше қажеттіліктері бар оқушыларға көмек көрсетуге мүмкіндік береді.

Көлеңкелі оқыту, Марк Брэйдің айтуынша, "мектептің көлеңкесінде жүретін білім беру түрі" болып табылады. Ол дәстүрлі білім беру жүйесіне қосымша ретінде қызмет атқарып, оқушылардың білімін толықтырып, нығайтуға арналған. Оның зерттеулеріне сәйкес, көлеңкелі білім беру әлемнің көптеген елдерінде, әсіресе дамушы елдерде, кеңінен таралған. Бұл оқыту әдісі оқушылардың оқу нәтижелерін жақсартып, олардың білім алуға деген мотивациясын арттыруға көмектеседі (Bray, 2007).

Марк Брэйдің зерттеулері көлеңкелі білім берудің жаһандық нарықтағы жылдам дамуын көрсетеді. Мысалы, көлеңкелі оқыту жаһандық деңгейде миллиардтаған долларлық бизнеске айналғанын атап өтті (ЮНЕСКО, 2017). Оның айтуынша, бұл білім беру түрінің кең таралуы оның тиімділігі мен қажеттілігін көрсетеді. Әсіресе, ағылшын тілін үйретуде көлеңкелі оқыту оқушыларға грамматиканы терең меңгеруге, сөздік қорын арттыруға және сөйлеу дағдыларын дамытуға көмектеседі.

Көлеңкелі оқыту формалды білім беру жүйесін толықтыратын қосымша жүйе ретінде күннен-күнге қарқын алып, дамумен қатар, танымал бола бастады. Бұл әдіс түрі, әсіресе, ағылшын тілін оқытуда, мансаптық өсумен, жоғары білім алумен және мәдениетаралық қарым-қатынас секілді алпауыттармен байланыстырылады. Әлемде елеулі қарқын алған оқытудың бұл түрі елімізде де белсенді түрде дами бастады. Тіпті Қазақстан Республикасының Білім Беру Заңында қосымша оқыту түріне көңіл бөлінді.

Көлеңкелі оқыту және Қазақстанның Білім заңнамасы. Қазақстан Республикасының Білім беру туралы Заңы — республика азаматтарының білім алуға конституциялық құқығын қамтамасыз етуге арналған заң. 1999 жылғы 7 маусымда қабылданды. Бұл Заңда мемлекеттік саясаттың негізгі принциптері, орталық және түрлі деңгейдегі жергілікті атқарушы органдар арасының білім беру саласындағы құзыретін шектеу белгіленген. Заңда білім беру саласындағы қоғамдық қарым-қатынастарды реттейтін, білім процесі субъектілерінің құқылары мен міндеттері, өкілеттілігі мен жауапкершілігі белгіленген. Білім беру жүйесінің міндеттері көрсетіліп, осы сала ұйымдарының ережелері, бағдарламалары мен білім деңгейлері айқындалған. Сондай-ақ, білім беру жүйесін басқару мен оның экономикасы, білім беру саласындағы халықаралық қызмет көрсетілген. ҚР-ның білім беру саласында мұнан басқа да жекелеген нормативті актілері бар.

Қазақстан Республикасының Білім беру Заңы 12 тарау, 68 баптан тұрады. 2 тарауда білім беру жүйесін басқару қарастырылған. Осыған орай кәзіргі кезде білім алушыларға қосымша білім беру жүйесі қарастырылған.

Көлеңкелі оқытудың ағылшын тілін үйретудегі ролі. Ағылшын тілін меңгеруде көлеңкелі оқытудың маңыздылығының ең бірінші қағидасына – білім алушының жеке қажеттіліктерін қанағаттандыру деп саналады. Көлеңкелі оқыту жалпыға ортақ білім беру мекемелерінде оқытушылардың көбі ұсына алмайтын жекелердірілген оқу тәжірибесін ұсынады. Жеке репититорлар немесе тіл орталықтары оқушыларының нақты қажеттіліктеріне, біліктілік деңгейлеріне сүйене отырып, оқушылардың тілдік деңгейлерін,

осал тұстарын дамытуға бағытталады. Lee & Shouse (2011) көлеңкелі білім беру оқушылардың күрделі грамматикалық құрылымдарды меңгерудегі қиындықтарды жеңуге және коммуникативті құзыреттілікті арттыруға көмектесуде тиімді құрал екендігін атап өтеді.

Екіншіден, бүгінгі күні ағылшын тілін игеру көбінесе академиялық жетістіктермен, мансаптық өсу мүмкіндіктерімен және социализациямен тығыз байланысты болғандықтан, көлеңкелі білім беру әдісі күннен-күнге мәртебесі артып келе жатқан TOEFL, IELTS сынды стандартталған тестілерге дайындауда шешуші рөл атқаратындығы айдан анық. Себебі, жоғарыда аталған тест түрлері шетелде оқудың немесе жұмыс істеудің алғышарты болып табылады. Көлеңкелі білім беру студенттердің академиялық және кәсіптік салалардағы бәсекеге қабілеттілігін арттырады, әсіресе ағылшын тілін жетік білу құнды дағды болып табылатын ағылшын тілінде сөйлемейтін елдерде. (Stevenson and Baker, 1992)

Осы бір әдістің келесі бір ұтымды тұстарының бірі ол – білім берудегі теңсіздікті жою болып саналады. Көлеңкелі білім беру оның құнына байланысты теңсіздікті күшейтуі мүмкін болса да, ол өршіл отбасыларға балаларын ағылшын тілінде табысқа жету үшін қосымша ресурстармен қамтамасыз ету механизмі ретінде қызмет етеді.

Силова (2010) көлеңкелі білім берудің қосарлы сипатын әлеуметтік-экономикалық мәнімділер мен қол жетімділікке байланысты теңдікке көпір және кедергі ретінде қарастырады.

Сонымен қатар, ағылшын тілін үйретудегі көлеңкелі оқытудың тағы да бір маңыздылығы – аталмыш әдіс арқылы шетел тілін үйренушілердің ағылшын тілді елдердің мәдени және контексттік ерекшеліктеріне тезірек бейімделетіндігі. Мысалы, ағылшын тілі шет тілі болып табылатын аймақтарда көлеңкелі оқыту көбінесе сөйлеу дағдыларына баса назар аударатын болса, ал, ағылшын тілі екінші тіл ретінде саналатын (ESL) мемлекеттерде академиялық немесе кәсіби шеберлік дағдыларын дамытуға көбірек назар аударуы мүмкін. Zhang & Bray (2020) көлеңкелі білімнің аймақтық лингвистикалық саясат пен мәдени ерекшеліктерге қалай бейімделетінін, ағылшын тілін оқытуды соған сәйкес бейімдейтінін көрсетеді.

Сонымен қатар, көлеңкелі білім беру басқармалары студенттерді тарту үшін геймификация, аралас оқыту және интерактивті платформалар сияқты оқытудың инновациялық әдістері мен технологияларын жиі қолданады. Бұл әдістер кейде дәстүрлі сыныптарда қолданылатын әдістерге қарағанда серпіндірек болады. Dawson (2010) жеке репетиторлар мен тілдік орталықтар көбінесе озық педагогикалық құралдармен тәжірибе жасап, көлеңкелі білім беруді ағылшын тілін оқытудағы инновациялардың орталығына айналдыратынын байқаған.

Қазіргі кезде елімізде көлеңкелі оқыту негізінен 5-11 сынып оқушылары арасында танымал. Ата-аналар мен оқушылардың сұранысына қарай жеке репетиторлық қызмет көрсететін орталықтар мен тәуелсіз мұғалімдер бұл қызметті ұсынып отыр. Әсіресе, ағылшын тілін үйренуге деген сұраныс жоғары. Орта және жоғары сынып оқушылары соның ішінде 9-11 сынып оқушылары мектеп бағдарламасынан тыс қосымша білім алу үшін көлеңкелі оқытуды таңдайды. Бұл оларға Ұлттық бірыңғай тестілеуге (ҰБТ) дайындалуда және шет елдік білім беру бағдарламаларына қатысуға қажетті білім деңгейін арттыруға көмектеседі.

Тақырыптың өзектілігі көлеңкелі оқыту саласында теориялық және практикалық зерттеулердің әлі де жеткіліксіз болуымен түсіндіріледі. Ағылшын тілін үйрену контекстінде бұл әдістің қолданылу тәжірибесін зерттеу қажеттілігі ерекше өзекті. Әсіресе, ағылшын тілі сияқты халықаралық тілдерді меңгеру қарқыны жоғары елдерде көлеңкелі оқытудың нәтижелері мен ықпалы туралы терең талдаулардың аздығы бұл жұмысты маңызды етеді.

Әдебиеттерге шолу барысында шетелдік зерттеушілердің еңбектері, соның ішінде Марк Брэйдің зерттеулері қарастырылды. Ол көлеңкелі оқытуды "мектептің көлеңкесінде жүретін білім беру түрі" ретінде сипаттап, оның жаһандық деңгейде білім беру жүйесіне ықпалын айқындады. Дегенмен, Қазақстандағы көлеңкелі оқытудың дамуы мен оның ағылшын тілін

меңгеруге тигізетін әсері толық зерттелмеген, бұл зерттеу жұмысының жаңашылдығын айқындайды.

Бұл зерттеудің әдіснамасы ағылшын тілін көлеңкелі оқыту арқылы үйретудің тиімділігін анықтауға бағытталған. Зерттеуде қолданылған материалдар, әдістер, зерттеу кезеңдері төменде сипатталған.

Зерттеудің мақсаты: Қазақстандағы көлеңкелі оқытудың ролін түсіну, оқушылардың Ағылшын тілін меңгеру деңгейін зерттеу

МАТЕРИАЛДАР МЕН ӘДІСТЕР

1. *Сауалнама және сұхбат:* Көлеңкелі оқытуды қолданатын оқушылардан деректер жинау үшін қолданылды.

2. *Әдебиетке шолу:* Қазақстан және шетелдік зерттеулерді салыстырып талдау арқылы көлеңкелі оқытудың теориялық негіздерін зерттеу.

3. *Сапалық талдау:* Мұғалімдердің тәжірибесі мен оқушылардың жетістіктері туралы пікірлерін сараптау.

Материалдар сипаттамасы

Зерттеудің негізгі дереккөзі ретінде көлеңкелі оқыту үдерісіне қатысқан 30 оқушы мәліметтері пайдаланылды. Оқушылардың жас ерекшеліктері 9-11 сынып аралығын қамтыды. Зерттеу сұрақтары оқушылардың ата аналарының Сонымен қатар, зерттеу барысында ғылыми мақалалар, оқыту әдістері бойынша нұсқаулықтар және Қазақстандағы білім беру туралы заңнамалық құжаттар қолданылды.

Бұл әдіснама зерттеу нәтижелерінің объективтілігі мен нақтылығын қамтамасыз ету үшін сандық және сапалық әдістердің үйлесімін қолдануға негізделді.

Зерттеу барысында алынған нәтижелер көлеңкелі оқытудың ағылшын тілін үйренуге әсерін айқын көрсетті. Негізінен, көлеңкелі оқыту оқушылардың тілдік дағдыларын дамытуда маңызды рөл атқарады. Бұл бөлімде зерттеу нәтижелері талданып, алдыңғы зерттеулермен салыстырылып, талқыланды.

1. Тілдік дағдылардың дамуы., Зерттеу нәтижелері бойынша, көлеңкелі оқыту ағылшын тілін үйренушілердің тыңдау, сөйлеу, жазу және оқу дағдыларын айтарлықтай жақсартты. Оқушылардың сөйлеу дағдыларының жетілуі әсіресе тыңдау мен сөйлеу практикасында айқын көрінді. Бұл әдіс оқушылардың грамматикалық ережелерді тиімді игеруге, сөздік қорларын байытуға мүмкіндік берді.

2. Мотивацияның жоғарылауы. Көлеңкелі оқытуда оқушыларға жеке назар аударылуы олардың мотивациясын арттырды. Оқушылар ағылшын тілін үйренуге деген ынтасын жоғарылатып, тапсырмаларды орындауда белсенділік танытты. Бұл нәтижелер алдыңғы зерттеулермен, атап айтқанда Марк Брэйдің (2007) көлеңкелі оқыту тиімділігі туралы зерттеуімен сәйкес келеді.

3. Қосымша білім алу. Оқушылардың көлеңкелі оқыту арқылы алған білімдері мектеп бағдарламасына қосымша болды. Әсіресе ҰБТ-ға дайындық және шет елде білім алу мақсатында көлеңкелі оқыту өте тиімді болды. Бұл нәтижелер Қазақстандағы ағылшын тілін үйрету саласындағы жаңа үрдістерге сәйкес келеді.

ТАЛҚЫЛАУ

Алынған нәтижелер көлеңкелі оқытудың тиімділігін нақты көрсетті. Мұғалімдердің мәлімдемелеріне сәйкес, оқушылардың ағылшын тілін үйрену барысында көлеңкелі оқыту олардың пәнге деген қызығушылығын арттырды. Сонымен қатар, бұл әдіс оқушылардың кемшіліктерін түзетуге мүмкіндік беріп, жеке қажеттіліктеріне сай оқытуды жүзеге асыруға мүмкіндік туғызды.

Марк Брэйдің (2007) зерттеулерінде де көлеңкелі оқытудың дәстүрлі білім берумен салыстырғанда оқушылардың білім деңгейін жоғарылатуда аса тиімді екені айтылған

болатын. Бұл зерттеу де осы тұжырымды растайды. Сонымен қатар, зерттеуде көлеңкелі оқыту оқушыларға жеке мақсаттар мен бағыттар бойынша білім алу мүмкіндігін ұсынғанын көрсетті.

НӘТИЖЕЛЕР

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, көлеңкелі оқыту жеке оқушылардың ерекшеліктерін ескере отырып, олардың білім алу процесін жекелендірудің маңызды құралы болып табылады. Бұл оқушылардың нәтижелерін жақсартуға, олардың білім деңгейін көтеруге және білім алуға деген қызығушылықтарын арттыруға көмектеседі.

Зерттеу нәтижелері көлеңкелі оқытудың ағылшын тілін үйренуде тиімді әдіс екенін дәлелдеді. Бұл әдіс оқушылардың тілдік дағдыларын дамытуға, мотивацияны арттыруға, сондай-ақ білім алудың нәтижелерін жақсартуға көмектеседі. Әсіресе, ҰБТ-ға дайындық пен шетелде білім алу мақсатында көлеңкелі оқытудың маңызы зор. Сондықтан да, көлеңкелі оқытуды оқу үдерісіне енгізу тіл үйрету сапасын арттыруға ықпал етеді. Оқушылардың тілдік дағдыларының дамуы бойынша нәтижелер.

Кесте 1. Көлеңкелі оқыту нәтижесінде оқушылардың тілдік дағдыларының дамуы

Бұл кестеде көлеңкелі оқыту әдісі бойынша оқушылардың тілдік дағдыларының әртүрлі аспектілердегі дамуы көрсетілген. Тыңдау, сөйлеу, оқу және жазу дағдылары бойынша 3 топтың нәтижелері салыстырылған. Кестенің нәтижелері көлеңкелі оқытудың тіл үйренушілердің дағдыларын айтарлықтай жақсартатынын дәлелдейді.

2. Көлеңкелі оқыту әдісін қолдану кезінде оқушылардың мотивация деңгейі

Кесте 2. Көлеңкелі оқыту әдісінің оқушылардың мотивация деңгейіне әсері

Оқушылардың саны	Мотивация деңгейі (%)
1- топ	75
2- топ	80
3- топ	85

Бұл кесте көлеңкелі оқыту әдісін қолдану арқылы оқушылардың мотивация деңгейінің өзгерісін көрсетеді. Оқушылардың мотивация деңгейі 1-ші топта 75%-ды құраса, 3-ші топта 85%-ға жеткен. Бұл көлеңкелі оқытудың оқушылардың қызығушылығын арттыратынын көрсетеді.

3. ҰБТ нәтижелеріне көлеңкелі оқытудың әсері

Кесте 3. Көлеңкелі оқытудың ҰБТ нәтижелеріне әсері

Оқушылардың саны	ҰБТ нәтижесі (%)
1- топ	70
2- топ	80
3- топ	90

Бұл кестеде көлеңкелі оқытудың ҰБТ нәтижелеріне әсері көрсетілген. 3-ші топтағы оқушылардың ҰБТ нәтижелері 90%-ға дейін жеткенін көруге болады, бұл көлеңкелі оқытудың білім сапасына оң әсерін тигізгенін дәлелдейді.

Зерттеу нәтижелері көлеңкелі оқыту әдісінің ағылшын тілін үйретуде тиімді екенін көрсетті. Оқушылардың тілдік дағдылары мен мотивациясы айтарлықтай артты, ал ҰБТ нәтижелері жақсарды. Бұл әдіс оқушылардың сөйлеу, тыңдау және жазу қабілеттерін жетілдіріп, олардың білім алу процесіне деген қызығушылығын оятты. Көлеңкелі оқыту оқушыларға жеке дара сабақ беру арқылы олардың оқу процесін жекелендіреді, нәтижесінде тіл үйрену жылдамдығы мен сапасы артады.

Келесі зерттеулерде көлеңкелі оқытудың әртүрлі деңгейдегі оқушыларға (мектеп, колледж, университет) әсерін салыстырмалы түрде зерттеу маңызды. Сондай-ақ, көлеңкелі оқытудың ұжымдық сабақтармен үйлесімін қарастырып, бұл әдісті кең ауқымда енгізудің тиімділігін бағалау қажет. Бұдан бөлек, көлеңкелі оқытудың цифрлық құралдар мен онлайн платформалар арқылы жүзеге асырылуын зерттеу осы әдістің ауқымын кеңейтуге мүмкіндік береді.

ҚОРЫТЫНДЫ

Зерттеу нәтижелері көлеңкелі оқытудың ағылшын тілін меңгеруде маңызды рөл атқаратынын көрсетті. Бұл оқыту әдісі оқушылардың тілдік дағдыларын дамытуға, олардың академиялық үлгерімін жақсартуға және оқу мотивациясын арттыруға оң әсерін тигізді. Әсіресе, сөйлеу, тыңдау, жазу және оқу дағдыларын жетілдіруде көлеңкелі оқытудың тиімділігі байқалды.

Көлеңкелі оқыту жеке қажеттіліктерге бағытталғандықтан, әрбір оқушының білім алу процесінде ерекше қолдау алуына мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бұл әдіс мектеп бағдарламасын толықтырумен қатар, оқушыларды халықаралық емтихандарға дайындауда да айтарлықтай пайдалы болып табылады.

Зерттеу барысында Қазақстанда көлеңкелі оқытудың кең таралып келе жатқаны анықталды. Бұл білім беру жүйесінің өзгеруімен, халықаралық стандарттарға бейімделуімен және ата-аналар мен оқушылардың қосымша білімге деген сұранысының артуымен түсіндіріледі. Алайда, көлеңкелі оқытудың білім беру жүйесіне ықпалын тереңірек зерттеу қажет, әсіресе оның әлеуметтік теңдікке әсері мен білім сапасына қосатын үлесі тұрғысынан.

Жалпы алғанда, көлеңкелі оқыту ағылшын тілін меңгерудің тиімді әдістерінің бірі болып табылады. Болашақта бұл оқыту әдісінің Қазақстандағы даму бағытын зерттеу, оның білім беру жүйесіне интеграциялануын қарастыру және оқушылар үшін ең оңтайлы үлгілерін анықтау маңызды болмақ.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- 1 Bray, M. (2007). *Shadow education: Private supplementary tutoring and its implications for policy makers in Asia*. Comparative Education Research Centre, University of Hong Kong.
- 2 UNESCO. (2017). *Global education monitoring report: Shadow education (Chapter 3)*. UNESCO.
- 3 Қазақстан Республикасының «Білім беру туралы» заңы (1999). 4-бап: Білім беру жүйесінің негіздері. Wikipedia. https://kk.wikipedia.org/wiki/Білім_беру_туралы_заң
- 4 Lee, J., & Shouse, R. (2011). The impact of shadow education on students' academic success. *Asia Pacific Education Review*, 12(3), – P. 459–472. <http://dx.doi.org/10.1007/s12564-014-9326-9>
- 5 Stevenson, D. L., & Baker, D. P. (1992). Shadow education and allocation in formal schooling: Transition patterns in academic development. *American Journal of Sociology*, 97(6), – P. 1639–1657. <https://doi.org/10.1086/229942>
- 6 Silova, I. (2010). *Private tutoring in Central Asia: New opportunities and burdens*. UNESCO IIEP Policy Forum.
- 7 Zhang, W., & Bray, M. (2020). *The dynamics of shadow education: International perspectives on private supplementary tutoring*. Comparative Education Research Centre.
- 8 Dawson, W. (2010). Private tutoring and mass schooling in East Asia: Reflections of inequality in Japan, South Korea, and Cambodia. *Asia Pacific Education Review*, 11(1), – P. 14–24. [DOI:10.1007/s12564-009-9058-4](https://doi.org/10.1007/s12564-009-9058-4)
- 9 Сыдыбаева, Н. Ж. (2022). Ағылшын тілін оқытудың заманауи әдістері. *Modern Scientific Method*, (1). <https://ojs.publisher.agency/index.php/MSM/article/view/177>

- 10 Ағылшын тілін оқытудың қазіргі замандық әдістемелері. (2021.). Stud.kz. <https://stud.kz/referat/show/67591>
- 11 Ағылшын тілін оқытудың тиімді әдістері мен тәсілдері. (n.d.). Rusnauka.com. https://www.rusnauka.com/6_SWMN_2015/Pedagogica/5_187713.doc.htm
- 12 Ағылшын тілін оқытудың тиімді жолдары. (2021). Educational Sciences Index. <https://eduindex.kz/pedagogical-work/1810-aylshyn-tilin-oytudy-tiimdi-zholdary.html>
- 13 Ағылшын тілін оқытудың тиімді әдіс тәсілдері. (2021.). RCDO.kz. <https://rcdo.kz/publ/1838-aylshyn-tilin-oytudy-timds-tslder.html>

Важность теневого обучения в обучении английскому языку

Д. М. Абдрашева¹, А. М. Прманова²

¹Член правления - проректор по академическим вопросам PhD, Кызылординский государственный университет имени Коркыт Ата, г. Кызылорда, Республика Казахстан, <https://orcid.org/0000-0001-9881-945X>, Email: Abdrasheva_dana@korkyt.kz

²Магистр педагогических наук, Кызылординский государственный университет имени Коркыт Ата, г. Кызылорда, Республика Казахстан, Email: akmaralcnlc@gmail.com

В статье рассматривается важность теневого обучения английскому языку и его роль в образовательном процессе. Цель исследования - определение эффективности теневого обучения в совершенствовании языковых навыков учащихся и их вклада в сферу образования. В работе описаны основные направления и идеи теневого обучения, в частности, пути адаптации к личным потребностям и повышения качества обучения. В ходе исследования был проведен методологический анализ, основанный на теории теневого образования Марка Брэя. В качестве основных результатов указано, что данный метод обучения достигает высокой эффективности в развитии слуха, речи, грамматики и словарного запаса. Научная значимость исследовательской работы - раскрытие потенциала теневого обучения как современного метода изучения языка, а практическое значение - совершенствование дополнительного образовательного процесса для изучения английского языка.

Ключевые слова: теневое обучение, английский язык, дополнительное образование, языковые навыки, качество образования, индивидуальное обучение, система образования, мотивация учащихся.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

- 1 Bray, M. (2007). *Shadow education: Private supplementary tutoring and its implications for policy makers in Asia*. Comparative Education Research Centre, University of Hong Kong.
- 2 UNESCO. (2017). *Global education monitoring report: Shadow education (Chapter 3)*. UNESCO.
- 3 Қазақстан Республикасының «Білім беру туралы» заңы (1999). 4-бап: Білім беру жүйесінің негіздері. Wikipedia. https://kk.wikipedia.org/wiki/Білім_беру_туралы_заң
- 4 Lee, J., & Shouse, R. (2011). The impact of shadow education on students' academic success. *Asia Pacific Education Review*, 12(3), – P. 459–472. <http://dx.doi.org/10.1007/s12564-014-9326-9>
- 5 Stevenson, D. L., & Baker, D. P. (1992). Shadow education and allocation in formal schooling: Transition patterns in academic development. *American Journal of Sociology*, 97(6), – P. 1639–1657. <https://doi.org/10.1086/229942>
- 6 Silova, I. (2010). *Private tutoring in Central Asia: New opportunities and burdens*. UNESCO IIEP Policy Forum.

7 Zhang, W., & Bray, M. (2020). *The dynamics of shadow education: International perspectives on private supplementary tutoring*. Comparative Education Research Centre.

8 Dawson, W. (2010). Private tutoring and mass schooling in East Asia: Reflections of inequality in Japan, South Korea, and Cambodia. *Asia Pacific Education Review*, 11(1), – P. 14–24. DOI:10.1007/s12564-009-9058-4

9 Сыдыбаева, Н. Ж. (2022). Ағылшын тілін оқытудың заманауи әдістері. *Modern Scientific Method*, (1). <https://ojs.publisher.agency/index.php/MSM/article/view/177>

10 Ағылшын тілін оқытудың қазіргі замандық әдістемелері. (2021.). Stud.kz. <https://stud.kz/referat/show/67591>

11 Ағылшын тілін оқытудың тиімді әдістері мен тәсілдері. (n.d.). Rusnauka.com. https://www.rusnauka.com/6_SWMN_2015/Pedagogica/5_187713.doc.htm

12 Ағылшын тілін оқытудың тиімді жолдары. (2021). Educational Sciences Index. <https://eduindex.kz/pedagogical-work/1810-aylshyn-tilin-oitudy-tiimdi-zholdary.html>

13 Ағылшын тілін оқытудың тиімді әдіс тәсілдері. (2021.). RCDO.kz. <https://rcdo.kz/publ/1838-aylshyn-tiln-oitudy-timd-ds-tslder.html>

The importance of shadow education in teaching english

D. M. Abdrasheva¹, A. M. Prmanova²

¹Member of the Board - Vice-Rector for Academic Affairs PhD, Kyzylorda State University named after Korkyt Ata, Kyzylorda, Republic of Kazakhstan, <https://orcid.org/0000-0001-9881-945X>, Email: Abdrasheva_dana@korkyt.kz

²Magister of Pedagogical Sciences, Kyzylorda State University named after Korkyt Ata, Kyzylorda, Republic of Kazakhstan, Email: akmaralcnlc@gmail.com

The article examines the importance of shadow education in teaching English and its role in the educational process. The aim of the study is to determine the effectiveness of shadow education in improving students' language skills and its contribution to the education sector. The main directions and ideas of shadow education are described, specifically focusing on adaptation to individual needs and methods to enhance the quality of instruction. The study is based on Mark Bray's theory of shadow education and includes a methodological analysis. The main results show the high effectiveness of this teaching method in developing listening, speaking, grammar, and vocabulary skills. The scientific significance of the study lies in revealing the potential of shadow education as a modern method of language learning, while its practical significance is in improving the supplementary education process for mastering the English language.

Key words: shadow learning, English, additional education, language skills, quality of education, individual learning, education system, student motivation.

REFERENCES

1 Bray, M. (2007). *Shadow education: Private supplementary tutoring and its implications for policy makers in Asia*. Comparative Education Research Centre, University of Hong Kong.

2 UNESCO. (2017). *Global education monitoring report: Shadow education (Chapter 3)*. UNESCO.

3 Қазақстан Республикасының «Білім беру туралы» заңы (1999). 4-бап: Білім беру жүйесінің негіздері. Wikipedia. https://kk.wikipedia.org/wiki/Білім_беру_туралы_заң

4 Lee, J., & Shouse, R. (2011). The impact of shadow education on students' academic success. *Asia Pacific Education Review*, 12(3), – P. 459–472. <http://dx.doi.org/10.1007/s12564-014-9326-9>

- 5 Stevenson, D. L., & Baker, D. P. (1992). Shadow education and allocation in formal schooling: Transition patterns in academic development. *American Journal of Sociology*, 97(6), 1639–1657. <https://doi.org/10.1086/229942>
- 6 Silova, I. (2010). *Private tutoring in Central Asia: New opportunities and burdens*. UNESCO IIEP Policy Forum.
- 7 Zhang, W., & Bray, M. (2020). *The dynamics of shadow education: International perspectives on private supplementary tutoring*. Comparative Education Research Centre.
- 8 Dawson, W. (2010). Private tutoring and mass schooling in East Asia: Reflections of inequality in Japan, South Korea, and Cambodia. *Asia Pacific Education Review*, 11(1), – P. 14–24. [DOI:10.1007/s12564-009-9058-4](https://doi.org/10.1007/s12564-009-9058-4)
- 9 Сыдыбаева, Н. Ж. (2022). Ағылшын тілін оқытудың заманауи әдістері. *Modern Scientific Method*, (1). <https://ojs.publisher.agency/index.php/MSM/article/view/177>
- 10 Ағылшын тілін оқытудың қазіргі замандық әдістемелері. (2021.). Stud.kz. <https://stud.kz/referat/show/67591>
- 11 Ағылшын тілін оқытудың тиімді әдістері мен тәсілдері. (n.d.). Rusnauka.com. https://www.rusnauka.com/6_SWMN_2015/Pedagogica/5_187713.doc.htm
- 12 Ағылшын тілін оқытудың тиімді жолдары. (2021). Educational Sciences Index. <https://eduindex.kz/pedagogical-work/1810-aylshyn-tilin-oitudy-tiimdi-zholdary.html>
- 13 Ағылшын тілін оқытудың тиімді әдіс тәсілдері. (2021.). RCDO.kz. <https://rcdo.kz/publ/1838-aylshyn-tilin-oitudy-tiimds-tslder.html>

FTAMP14.25.09

А.Н.Галиева

Гуманитарлық ғылым магистрі, педагог-шебер, тарих пәнінің мұғалімі

Қ.Әбдіғұлов атындағы №34 орта мектеп-гимназиясы, Алматы облысы,

Талғар ауданы, 041623 Қазақстан Республикасы, <https://orcid.org/0009-0007-4508-6003>,

E-mail:assem_er.nur@mail.ru

ІС-ӘРЕКЕТТІ ЗЕРТТЕУ: ХАЛЫҚАРАЛЫҚ IELTS ӘДІСНАМАСЫНЫҢ ТАРИХ ПӘНІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕ ҚОЛДАНЫЛУЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ МЕН НӘТИЖЕЛЕРІ

Бұл мақалада Халықаралық IELTS (International English Language Testing System) әдіснамасының жалпы білім беретін орта мектептерде тарих пәні бойынша білім беру процесінде қолданылуының тиімділігі мен нәтижелері қарастырылады. IELTS сынағы ағылшын тілін меңгеру деңгейін бағалау үшін әлемдік деңгейде танымал болып табылады. Бұл зерттеуде IELTS әдіснамасының тарих пәнін оқытуда қалай қолданылатыны, оның оқу процесіне әсері және нәтижелері талданады. Зерттеу нәтижелері IELTS әдіснамасының тарих пәнін оқытуда тиімділігін көрсетеді және бұл әдіснаманы қолданудың артықшылықтары мен кемшіліктері туралы қорытынды жасалады.

Түйін сөздер: IELTS, тарих пәні, білім беру процесі, тілдік дағдылар, аналитикалық ойлау, іс-әрекеттік зерттеу, әдіснама.

НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕР

Халықаралық IELTS әдіснамасы ағылшын тілін оқыту жүйесінде кеңінен қолданылатын стандартталған тестілеу жүйесі болып табылады. Алайда, бұл әдіснама тек тіл үйренушілер үшін ғана емес, сондай-ақ басқа пәндерді оқытуда да пайдалы болуы мүмкін. Тарих пәнін оқытуда, IELTS әдіснамасының үш негізгі компоненті: тыңдалым, оқылым,